

บทที่ 2

กรอบแนวคิดทางทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของเยาวชนในจังหวัดแม่ฮ่องสอน” ได้ทำการศึกษามีแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ อุปสงค์ พฤติกรรมทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมเยาวชน ดังนี้

2.1 แนวคิดทางทฤษฎี

2.1.1 อุปสงค์ (Demand)

อุปสงค์ หมายถึง ความต้องการสำหรับสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่งโดยทั่วๆ ไปแล้ว เราสามารถที่จะแบ่งประเภทของอุปสงค์ได้ดังต่อไปนี้

- 1) อุปสงค์ต่อราคา (Price Demand)
- 2) อุปสงค์ต่อรายได้ (Income Demand)
- 3) อุปสงค์ต่อราคาสินค้าอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับสินค้าที่กำลังพิจารณาอยู่

(Cross Demand)

ซึ่งคำว่าต้องการซื้อ มิใช่เป็นความต้องการธรรมดา (Need) แต่เป็นความต้องการที่จะมีอำนาจซื้อ (Purchasing Power) โดยมีเงินเพียงพอ และมีความเต็มใจที่จะซื้อ (Ability and Willingness) ด้วย

กฎของอุปสงค์ (Law Of Demand)

ปริมาณของสินค้าและบริการชนิดใดชนิดหนึ่งที่ผู้บริโภคต้องการซื้อย่อมแปรผกผัน (Inverse Relation) กับระดับราคาของสินค้าและบริการชนิดนั้นเสมอ

ฟังก์ชันของอุปสงค์ (Function OF Demand)

$$Q_x = f(P_x)$$

โดยที่ Q_x = ปริมาณของสินค้า X

P_x = ราคาของสินค้า X

ตัวกำหนดอุปสงค์ (Demand Determinants)

จากการที่จะพิจารณาว่าอุปสงค์ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งต่อบุหรี่ จะมากน้อยเพียงใดนั้น เราต้องเข้าใจก่อนว่าในแต่ละบุคคลนั้นย่อมเห็นความสำคัญ หรือมีความต้องการในการบริโภคบุหรี่ไม่เหมือนกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วนั้นหากเราจะพิจารณาว่าสิ่งใดที่เป็นตัวกำหนดอุปสงค์ เราสามารถพิจารณาได้ดังนี้

1)รสนิยม (Taste) ในที่นี้จะพิจารณาลักษณะของบุหรี่ เช่น ยี่ห้อบุหรี่ บุหรี่ธรรมดา บุหรี่กันกรอง บุหรี่ไทย บุหรี่จากต่างประเทศ

2)ระดับราคา (Price) ระดับราคาเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการตัดสินใจในการบริโภคของผู้บริโภค เพราะตามกฎของอุปสงค์ก็กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า ปริมาณการซื้อและระดับราคานั้นจะแปรผกผันกันอย่างผกผัน กล่าวคือ ถ้าระดับราคาลดลง ปริมาณการซื้อก็เพิ่มขึ้นได้

3)ระดับรายได้ (Income) ระดับรายได้ก็เช่นเดียวกัน ในระดับรายได้นี้จะเป็นสิ่งที่เป็นตัวกำหนดของบุคคล หรือคร่าวๆเรื่อว่ามีศักยภาพในการซื้อมากน้อยต่างกันเพียงใด โดยในการศึกษาครั้งนี้จะพิจารณารายได้ของเยาวชน จากรายได้ที่ผู้ปกครองให้ใช้จ่ายในระหว่างการมาเรียนที่สถานศึกษา

4)จำนวนประชากร (Population) ถ้าจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นหรือลดลงก็จะมีผลกระทบต่อปริมาณการซื้อสินค้าและบริการ ทั้งนี้เพราะประชากรย่อมมีความต้องการแสวงหาสินค้าและบริการต่างๆ มาบำบัดความต้องการของตนเสมอ ซึ่งจำนวนเยาวชนที่เพิ่มมากขึ้นหรือลดลงก็จะมีผลกระทบต่อปริมาณการซื้อบุหรี่ในทิศทางเดียวกัน

5)การคาดคะเนราคาสินค้าในอนาคต (Expected) ถ้าหากผู้บริโภคคาดการณ์ว่าในอนาคตราคาสินค้าจะเพิ่มสูงขึ้น ผู้บริโภคก็จะเพิ่มปริมาณการซื้อสินค้าในปัจจุบันมากขึ้นกว่าเดิม เพื่อกักตุนสินค้าเอาไว้ ในที่นี้หากเยาวชนคาดการณ์ว่าราคาบุหรี่ในอนาคตจะเพิ่มสูงขึ้น ก็จะเพิ่มปริมาณการซื้อบุหรี่ในปัจจุบันมากขึ้นกว่าเดิม

2.1.2 ทฤษฎีพฤติกรรมทางสังคมศาสตร์

มีนักวิชาการด้านต่างๆ ได้ให้นิยามความหมายของพฤติกรรมไว้มากมาย(จันจ อัมสมบูรณ์, 2536: 8-10) ดังนี้

พฤติกรรม หมายถึง ปฏิกริยาหรือกิจกรรมทุกชนิดของสิ่งมีชีวิต พฤติกรรมของคน หมายถึง ปฏิกริยาต่างๆ ที่บุคคลแสดงออกทั้งภายใน และภายนอกตัวบุคคลมีทั้งสังเกตได้และสังเกตไม่ได้

นอกจากนั้นพฤติกรรมยังหมายถึง กิจกรรม เพราะถ้าเป็นการกระทำต้องแสดงออกมาให้เห็น แต่ถ้าใช้ว่า กิจกรรม อาจหมายรวมถึงการกระทำที่เป็นการแสดงออก และสิ่งที่เกิดขึ้นภายในแต่ละบุคคลด้วย ดังนั้นพฤติกรรมจะหมายถึง กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นการกระทำที่บุคคลนั้นแสดงออกมา รวมทั้งกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในตัวบุคคลและกิจกรรมนี้อาจสังเกตได้ด้วยประสาทสัมผัสหรือไม่สามารถสังเกตได้ จากคำจำกัดความนี้สามารถแบ่งพฤติกรรมออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

พฤติกรรมภายนอก (Overt behavior) คือ การกระทำที่เกิดขึ้นแล้วผู้อื่นสามารถสังเกตได้โดยตรงด้วยประสาทสัมผัส เช่น การวิ่งและการรับประทานอาหาร เป็นต้น

พฤติกรรมภายใน (Covert behavior) คือ กระบวนการที่เกิดขึ้นภายในใจของบุคคลซึ่งบุคคลอื่นไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง เช่น ความรู้สึกนึกคิด ความรู้ ความเชื่อและค่านิยม เป็นต้น พฤติกรรมภายในจะมีส่วนผลักดันให้เกิดพฤติกรรมภายนอก ตัวอย่างเช่น คนที่มีความเชื่ออย่างไรมักจะปฏิบัติตามความเชื่อนั้น

องค์ประกอบของพฤติกรรม

องค์ประกอบของพฤติกรรม ตามทฤษฎีของ Bloom ประกอบไปด้วย 3 ส่วนด้วยกัน คือ

1.ด้านความรู้หรือพุทธิปัญญา (Cognitive Domain) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ ความคิด (Thinking) การให้ความหมายของสิ่งของต่างๆ รวมทั้งความสามารถและทักษะด้านสติปัญญา เป็นต้น

2.ด้านความรู้สึกนึกคิดหรือเจตคติพิสัย (Affective Domain) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับความสนใจ ความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ความชอบหรือไม่ชอบ การให้คุณค่าต่อสิ่งที่มีกระทบค่านิยม ความเชื่อของบุคคลต่อสิ่งเร้าต่างๆ รวมถึงท่าทีที่แสดงออก บ่งชี้ถึงสภาพของจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นนามธรรม เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายในจิตใจบุคคล มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ทักษะคติ/เจตคติ (Attitude) เป็นความรู้สึกและ/หรือความคิดเห็นซึ่งบุคคลหรือกลุ่มมีหรือแสดงออกด้วยการกระทำหรือวาจาเกี่ยวกับผู้คน เหตุการณ์ ความเห็น หรือแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ ทักษะคติมีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคล คือ ทักษะคติเป็นแนวโน้มหรือขั้นเตรียมความพร้อมของพฤติกรรม ทักษะคติเป็นการตอบสนองทางด้านจิตใจ ซึ่งคล้ายกับการตอบสนองทางด้านร่างกาย

2.2 ค่านิยม (Value) คือ แนวความคิดทั้งที่เห็นได้เด่นชัดและไม่เด่นชัด ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของแต่ละบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวกับว่าอะไรเป็นสิ่งที่ดี เป็นความคิดที่มีอิทธิพลให้บุคคลเลือกกระทำอันใดอันหนึ่ง จากวิธีการที่มีอยู่หลายๆวิธีหรือเลือกเป้าหมายอันใดอันหนึ่งที่มีอยู่

2.3 ความเชื่อ (Belief) คือ ความนึกคิดหรือความเข้าใจของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจมีเหตุผลหรือไม่มีเหตุผลก็ได้ และความเชื่อนี้จะทำให้เกิดการโน้มน้าวใจที่มนุษย์จะประพฤติปฏิบัติตามแนวคิดและความเข้าใจนั้นๆ จึงอาจกล่าวได้ว่า ความเชื่อมีอิทธิพลต่อการกระทำสิ่งต่างๆของบุคคลได้นั้น ต้องได้รับการกระตุ้นให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมกับช่วงเวลา ความเชื่อของบุคคลอาจเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยองค์ประกอบบางอย่าง

3. ด้านการปฏิบัติหรือทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) หมายถึง พฤติกรรมที่แสดงออกทางร่างกาย เป็นความตั้งใจเป็นความตั้งใจหรือท่าทีที่แสดงออกว่าจะปฏิบัติในอนาคต

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนเป็น 10 ประการ คือ

1. กลุ่มสังคม(Social group) ในที่นี้อาจหมายถึง กลุ่มชนใดก็ได้ เช่น กลุ่มของเพื่อนบ้าน กลุ่มเพื่อนในโรงเรียน กลุ่มเพื่อนร่วมสถาบันเดียวกัน เป็นต้น โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อนที่เป็นวัยรุ่นจะมีอิทธิพลมาก

2. บุคคลที่เป็นแบบอย่าง (Identification Figure) บุคคลที่เป็นแบบอย่างเริ่มจากพ่อและแม่ที่เป็นแบบอย่างของลูกหรือบุคคลจำพวกดารานักร้อง ดาราโทรทัศน์ ดาราภาพยนตร์ ในวัยรุ่นจะเห็นได้อย่างชัดเจนว่ายกย่องบุคคลเหล่านี้ ก็จะมีการแสดงพฤติกรรมเหมือนกับบุคคลเหล่านั้น เช่น การพูด การเดินและการแต่งกาย เป็นต้น

3. สถานภาพ(Status) อาจจะเป็นสถานภาพที่สังคมกำหนดให้ เช่น เพศ ชาย หญิง ลูกเจ้าฟ้า พระองค์เจ้า เป็นต้น หรืออาจเป็นสถานภาพที่บุคคลนั้นหามาได้ด้วยความสามารถของตนเอง เช่น ยศ ตำแหน่ง เป็นต้น เมื่อบุคคลมีสถานภาพแตกต่างกัน การแสดงออกของพฤติกรรมย่อมแตกต่างกันออกไป

4. ความเจริญทางด้านเทคนิค จะเห็นได้ว่าโลกได้เจริญก้าวหน้าขึ้นมา ย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคน เช่น สมัยโบราณการทำนาใช้แรงงานคนต่อมาก็เปลี่ยนเป็นใช้สัตว์และในสมัยปัจจุบันใช้เครื่องจักรทำงาน

5. กฎหมาย พฤติกรรมของมนุษย์บางส่วนถูกควบคุมโดยกฎหมาย เช่น กฎหมายระบุว่า การฆ่าบุคคลอื่นย่อมมีความผิด ดังนั้นคนเราบางคนย่อมจะไม่แสดงพฤติกรรมนั้นออกมา

6. ศาสนา พฤติกรรมของคนเรามีส่วนสัมพันธ์กับศาสนาเป็นอย่างมาก ในเรื่องศาสนามีกฎเกณฑ์ข้อห้ามที่แตกต่างกันไป ดังนั้นสถานการณ์อันเดียวกันคนที่นับถือศาสนาต่างกัน ก็มีการแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากอิทธิพลทางศาสนาทั้งนั้น

7. ขนบธรรมเนียมประเพณี ลัทธิ ความเชื่อต่างๆ วัฒนธรรมสิ่งต่างๆเหล่านี้ล้วนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนทั้งนั้น เช่น ประเพณีแต่งงานแต่ละชาติแตกต่างกัน การแต่งงานของชาวเขากับชาวเมืองก็แตกต่างกันไป

8. สภาพสิ่งแวดล้อม เช่น สภาพที่อยู่อาศัย ชุมชนที่อาศัยอยู่ในชนบทย่อมแตกต่างไปจากชุมชนที่อาศัยอยู่ในเมือง ความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคมนั้นก็แตกต่างกันด้วย ในสังคมชนบท ความสัมพันธ์ของบุคคลเป็นแบบ Primary Relationship เพราะแสดงพฤติกรรมอะไรออกมาก็ต้องดูสังคมนั้นเป็นสำคัญ ส่วนในสังคมเมืองมีความสัมพันธ์เป็นแบบ Secondary Relationship ทุกคนถือว่าตัวใครตัวมัน ต่างคนต่างอยู่ ทุกคนจึงแสดงออกมาโดยไม่คำนึงถึงสังคม พฤติกรรมของคนในเมืองจึงหากฎหาระเบียบไม่ได้

9. ทักษคติ เป็นตัวการอย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกของคน นักเรียนที่มีทัศนคติไม่ดีต่อวิชาที่เรียนก็แสดงพฤติกรรมแปลกๆออกมา เช่น ไม่ตั้งใจเรียนขาดเรียนบ่อยๆ ฯลฯ

10. การเรียนรู้ ในทางจิตวิทยาสมัยใหม่เราถือว่าพฤติกรรมของคนส่วนมากเกิดจากการเรียนรู้ คนเราเรียนรู้ตั้งแต่เด็กจนตาย การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นติดต่อกันตลอดไปในการทำงานก็เหมือนกัน เราเอางานไปให้ผู้บังคับบัญชาเซ็นวันไหน ผู้บังคับบัญชาน้ำไม่สบายก็ไม่เซ็นวันไหนท่าทางสบายท่านก็เซ็นเราจึงเกิดการเรียนรู้ถ้าจะให้เซ็นก็ต้องให้เวลาที่ท่านสบายใจ

2.1.3 พฤติกรรมเยาวชน

ธรรมชาติของเยาวชนที่เห็นเด่นชัด (สุชา จันท์เอม, 2542: 20) ได้แก่

1) การมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายในร่างกายมากเป็นผลให้อารมณ์ของเด็กเปลี่ยนแปลง
2) ความต้องการบ้านที่อบอุ่น ต้องการบิดามารดาที่อบรมสั่งสอนด้วยความเข้าใจ และไม่บังคับเข้มงวดจนเกินไป

3) ต้องการเพื่อนมาก กลัวคนในสังคมโดยเฉพาะเพื่อนๆ ไม่ยอมรับ มักจะเจ็บใจแทนเพื่อนและจะทุ่มเทเวลา ความสนใจ และความรักให้เพื่อนมากกว่าวัยอื่น ๆ จะกินจะนอนจะเที่ยวก็ต้องไปด้วยกันและช่วยเหลือกัน แม้ว่าจะอยู่ห่างไกลเขาก็จะติดต่อสื่อสารถึงกันอยู่ตลอดเวลา

4) ชอบที่จะคบเพื่อนและแสดงออกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มเป็นต้นว่า มีท่าทางและคำพูดแปลก ๆ หรือแต่งกายคล้ายคลึงกัน

5) เริ่มมีความสนใจเพื่อนต่างเพศ จึงพยายามกระทำตัวให้เด่นเพื่อเรียกร้องความสนใจ ความรักในวัยนี้เป็นความรักที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจ รูปร่างหน้าตาภายนอกมากกว่าอุปนิสัยใจคอหรือองค์ประกอบอื่น ๆ

- 6) มักคิดว่าตนเป็นผู้ใหญ่แล้ว จึงมักเลียนแบบผู้ใหญ่ แสดงความคิดเห็นต่างๆ อย่างรุนแรง และไม่ชอบที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเด็ก ๆ
- 7) ไม่ต้องการที่จะเปิดเผยเรื่องราวของตนให้บิดามารดาหรือผู้ใหญ่อื่นๆ ในทุกเรื่อง
- 8) ต้องการได้รับการยกย่อง จะโกรธมากถ้าได้รับการดูถูกเหยียดหยามจากเพื่อน จากครู หรือบุคคลอื่น รวมถึงการล้อเลียนปมด้อยของตนเอง และไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่นำตนเองไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น

สภาพที่มีอิทธิพลเหนือพฤติกรรมของเยาวชน

1. สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ ความแตกต่างในฐานะของเด็กอาจทำให้เกิดปมด้อย มีทัศนคติไม่ดีต่อสังคมที่อยู่อาศัยหรืออาจมีพฤติกรรมฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือยเกินวัย
2. สุขภาพร่างกายและพัฒนาการสุขภาพ สุขภาพอนามัยมีผลโดยตรงต่อสติปัญญา อารมณ์ โดยเฉพาะหากร่างกายไม่สมบูรณ์มักเป็นผลให้เด็กวางตัวไม่เหมาะสม เกิดน้อยเนื้อต่ำใจ และหาทางชดเชยในแบบผิด ๆ
3. ความสามารถทางสมองกับพฤติกรรม เด็กจะมีพฤติกรรมไปในทิศทางใดขึ้นอยู่กับระดับเชาวน์ปัญญา ความคิดความอ่านที่มีอิทธิพลจากสื่อต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย
4. พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับบ้านและครอบครัว บุคคลในครอบครัว
5. การใช้เวลาว่างของเด็ก
6. การเลือกคบเพื่อน เด็กในวัยนี้ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม และจะคบเพื่อนที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งคล้ายคลึงกับตน อิทธิพลของเพื่อนสามารถโน้มน้าวจิตใจของเด็กวัยนี้ให้กระทำตามกลุ่มเพื่อนได้โดยไม่ยากทั้งในเรื่องที่ดีและเลว

2.2 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ก้องเกียรติ พรรณวดี (2539) ได้ทำการศึกษาอุปสงค์บุหรี่ปั๊วส่วนบุคคลจากข้อมูลภาคตัดขวาง กรณีศึกษากรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการลดปริมาณการสูบบุหรี่ การพยายามเลิกสูบบุหรี่ และอุปสงค์บุหรี่ปั๊วส่วนบุคคล โดยใช้การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเลิกบุหรี่ปั๊ว คือ ผู้ที่มีเด็กอายุไม่เกิน 5 ปี พักอาศัยในบ้าน และผู้ทำงานในองค์กรของรัฐ จะพยายามเลิกสูบบุหรี่ แต่ผู้ที่มีรายได้ส่วนตัวต่อเดือนสูงกว่า 20,000 บาท จะมีแนวโน้มที่จะไม่เลิกสูบบุหรี่ สำหรับการศึกษาลดปริมาณการสูบบุหรี่ใน 1 ปี ที่ผ่านมา ปรากฏว่าผู้มีโรคประจำตัว ผู้ที่สูบบุหรี่ในปริมาณมากเมื่อปีที่ผ่านมา ผู้ที่มีสมาชิกในบ้านสูบ

บุหรี่ด้วย จะมีแนวโน้มสูงที่จะลดการสูบบุหรี่ สำหรับในการศึกษาแบบจำลองอุปสงค์บุหรี่ส่วนบุคคล อุปสงค์บุหรี่จะขึ้นอยู่กับปริมาณการสูบบุหรี่ในอดีตเป็นหลัก และมีความสัมพันธ์ในทางบวก เพราะบุหรี่เป็นสินค้าที่เสพติด ในขณะที่จำนวนปีที่สูบบุหรี่และรายได้ส่วนตัวของผู้สูบบุหรี่ จะส่งผลต่ออุปสงค์ในทางบวก ส่วนอายุของผู้สูบบุหรี่และราคาบุหรี่จะส่งผลต่ออุปสงค์ในทางลบ ประมาณค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อรายได้เท่ากับ 0.04 และค่าความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคาเท่ากับ - 0.10 ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า หากรัฐจะควบคุมปริมาณการสูบบุหรี่ไม่ให้มากจนเกินไป ไม่สามารถใช้เพียงมาตรการภาษี แต่ต้องรณรงค์เพื่อการเลิกสูบบุหรี่ โดยเน้นไปยังกลุ่มเยาวชนอายุไม่เกิน 25 ปี เนื่องจากเป็นช่วงอายุที่ผู้ติดบุหรี่ส่วนใหญ่จะเริ่มสูบบุหรี่ และการรณรงค์ไปยังบุคคลรอบข้างให้ชักชวนผู้สูบบุหรี่ให้เลิก รวมทั้งการเน้นผลเสียที่เกิดกับเด็กเล็กที่อายุไม่เกิน 5 ปี

บุศยา ณ ป้อมเพชร (2539) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกาสูบหรี่ของนักเรียนชายระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ในกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกาสูบหรี่ โดยสุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยเพื่อบรรยายลักษณะตัวแปรที่ศึกษา สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ใช้การทดสอบแบบ Chi-Square พบว่า นักเรียนชายส่วนมากเริ่มสูบบุหรี่ระหว่างอายุ 13 – 15 ปี อายุเฉลี่ย 14.9 ปี เริ่มสูบบุหรี่มาเป็นเวลา 1 – 3 ปี สาเหตุเริ่มสูบเพราะอยากลอง บุหรี่มวนแรกได้จากเพื่อนสนิท ปริมาณการสูบบวันละ 1 – 5 มวน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมกาสูบหรี่ได้แก่ ความรู้ ทักษะคิดเกี่ยวกับบุหรี่ อายุ ผลการเรียน รายได้ครอบครัว อาชีพของบิดามารดา สถานที่ที่พักอาศัย มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยอื่นได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่ได้รับจากผู้ปกครอง ราคาบุหรี่ การได้มาของบุหรี่ แหล่งซื้อบุหรี่ และสถานที่สูบบุหรี่ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยสนับสนุนได้แก่ การมีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ การมีครูสูบบุหรี่ กฎระเบียบข้อบังคับห้ามสูบบุหรี่ในวิทยาลัย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกาสูบหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สุรางค์รัตน์ ไชยสถิตย์ (2540) ได้ทำการศึกษาอุปสงค์การบริโภคบุหรี่ของไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอุตสาหกรรมบุหรี่ และปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดอุปสงค์ของการบริโภคบุหรี่ โดยในส่วนของอุตสาหกรรมบุหรี่ได้พิจารณาเกี่ยวกับการผลิต การบริโภค ราคาเฉลี่ย และราคาที่แท้จริงของบุหรี่ พร้อมทั้งผลกระทบที่เกิดจากอุตสาหกรรมบุหรี่ พบว่าการผลิตบุหรี่ก่อให้เกิดรายได้ การจ้างงานของแรงงานทั้งในภาคเกษตร และรายได้ในรูปแบบเงินตราต่างประเทศ เนื่องจากการส่งออกใบยาสูบไปจำหน่ายยังต่างประเทศ ส่วนในภาคอุตสาหกรรมนอกจากจะก่อให้เกิดการจ้างงานแล้ว

รัฐบาลยังได้รับรายได้จากภาษีบุหรี่ประมาณร้อยละ 2 ขอรายได้จากภาษีทั้งหมดที่รัฐบาลจัดเก็บได้ สำหรับการศึกษาอุปสงค์การบริโภคบุหรี่โดยใช้ข้อมูลอนุกรมเวลาระหว่างปี 2529 ถึง 2539 พบว่า อุปสงค์ของการบริโภคบุหรี่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 4 ต่อปี และประมาณร้อยละ 95 ของจำนวนประชากรทั้งหมดที่สูบบุหรี่จะเป็นเพศชาย โดยประชากรที่อยู่ในกลุ่มอายุตั้งแต่ 20 ปีขึ้นไป และมีการศึกษาต่ำกว่าระดับประถมศึกษา เป็นกลุ่มที่มีอัตราการสูบบุหรี่สูงสุด ในการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลในการกำหนดอุปสงค์ของการบริโภคบุหรือนั้น เป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์ของการบริโภคบุหรื่อกับปัจจัยต่างๆ ได้แก่ราคาเฉลี่ยของบุหรี่ รายได้ ระยะเวลาปริมาณการบริโภคบุหรี่ปีก่อนมา ในการศึกษาได้ใช้ข้อมูลรายปีครอบคลุมระยะเวลา 20 ปี ตั้งแต่ปี 2520 – 2539 โดยการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด พบว่า ปัจจัยที่มีนัยสำคัญทางสถิติในการกำหนดอุปสงค์ของการบริโภคบุหรี่ของไทย คือรายได้ โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวก ความยืดหยุ่นของอุปสงค์เมื่อเทียบกับรายได้มีค่าเท่ากับ 0.462

จันทนา จันทรไพจิตร (2541) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กลุ่มตัวอย่างได้จากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่มีข้อมูลนักเรียนสูบบุหรี่ในโรงเรียน จำนวน 30 คนขึ้นไป ได้กลุ่มตัวอย่าง 150 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไป เหตุผลในการสูบบุหรี่ และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของนักเรียน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย เพื่อบรรยายลักษณะตัวแปรที่ศึกษา ผลการศึกษาพบว่าสาเหตุในการสูบบุหรี่ของนักเรียนจำแนกตามปัจจัยเชิงจิตวิทยาในระดับมากคือ เพราะอยากทดลองสูบ ในระดับปานกลางคือเพื่อผ่อนคลายความเครียด ปัจจัยเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อเหตุผลในการสูบบุหรี่ในระดับปานกลางคือ เพราะเพื่อนชวนให้สูบ สูบเพื่อเข้าสังคมกับเพื่อนที่สูบบุหรี่ และต้องการยอมรับจากเพื่อน สำหรับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ เริ่มสูบที่อายุระหว่าง 13 – 16 ปี ใช้เวลาหลังเลิกเรียน และพักกลางวัน สูบในห้องน้ำของโรงเรียนหรือสูบบุหรี่ในห้องน้ำสาธารณะนอกโรงเรียน

อัจฉราวรรณ สร้อยทอง (2542) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตราการสูบบุหรี่ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ ความรู้ ทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่ และปัจจัยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนระดับชั้น ม. 1 – 6 ทั้งภาครัฐและเอกชน รวม 10 แห่ง โดยสุ่มตัวอย่างที่ศึกษาจำนวน 2,243 ราย รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าความถี่

ค่าเฉลี่ยเพื่อบรรยายลักษณะตัวแปรที่ศึกษา สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ใช้การทดสอบแบบ Chi-Square ผลการศึกษาพบว่า อัตราการสูบบุหรี่ในกลุ่มวัยรุ่นเท่ากับร้อยละ 17.6 โดยเป็นกลุ่มที่เคยสูบบุหรี่ร้อยละ 11.6 และกลุ่มที่ปัจจุบันสูบบุหรี่ร้อยละ 6.0 กลุ่มที่สูบบุหรี่พบว่าเริ่มสูบบุหรี่เมื่ออายุเฉลี่ย 10 – 14 ปี และพบว่ากลุ่มสูบบุหรี่และกลุ่มเคยสูบบุหรี่มีพฤติกรรมต่างๆ ของการสูบบุหรี่ ได้แก่ ระยะเวลาการสูบ ช่วงเวลาของการสูบ ลักษณะการสูบ ปริมาณการสูบ และค่าใช้จ่ายในการซื้อบุหรี่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.05$) และความรู้เกี่ยวกับบุหรี่ระหว่างกลุ่มสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่ไม่แตกต่างกัน ส่วนทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่พบว่ากลุ่มสูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่มีทัศนคติเกี่ยวกับบุหรี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p\text{-value} < 0.001$) และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสูบบุหรี่ ได้แก่ เพศ การสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษา การเป็นนักกีฬา การดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ การมีบุคลิกใกล้ชิดสูบบุหรี่ การมีปัญหาหรือเรื่องกลุ่มใจ

สุภาพร ทองศรี (2543) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสูบบุหรี่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในโรงเรียนปทุมคงคา กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสูบบุหรี่ของนักเรียน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือนักเรียนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่จำนวน 127 คน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยเพื่อบรรยายลักษณะตัวแปรที่ศึกษา สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ใช้การทดสอบแบบ Chi-Square ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนส่วนมากเริ่มสูบบุหรี่ระหว่างอายุ 13 – 15 ปี เฉลี่ยอายุ 13.24 ปี สูบมาเป็นเวลา 1 – 3 ปี บุหรี่มวนแรกได้จากเพื่อนสนิท ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการสูบบุหรี่เฉลี่ยเดือนละ 126.73 บาท การมีเพื่อนสนิทสูบบุหรี่ การมีตัวแบบสูบบุหรี่ในสื่อมวลชน และปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมสูบบุหรี่ด้านความถี่ในการสูบบุหรี่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ยุพียง วงศ์พันธ์ (2544) ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของครอบครัวกับการสูบบุหรี่ของนักศึกษาชายวิทยาลัยสังกัดกรมอาชีวศึกษา เขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ คัดเลือกตัวอย่างโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้นสัดส่วน จำนวน 285 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยเพื่อบรรยายลักษณะตัวแปรที่ศึกษา สำหรับการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปร ใช้การทดสอบแบบ Chi-Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่คิดเป็นร้อยละ 30.9 และ 61.1 ตามลำดับ โดยบทบาทของครอบครัวด้านการเป็นแบบอย่างมีความสัมพันธ์กับการสูบบุหรี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับบทบาทของครอบครัวด้านการอบรมเลี้ยงดูและด้านการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร ไม่มี

ความสัมพันธ์ทางสถิติ สำหรับบทบาทของครอบครัวโดยรวมพบว่า ในกลุ่มไม่สูบบุหรี่ ครอบครัวมีการปฏิบัติต่อนักศึกษาในระดับดีมาก สูงกว่ากลุ่มสูบบุหรี่ คิดเป็นร้อยละ 79.1 และ 20.9 ตามลำดับ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่า การเป็นแบบอย่างของครอบครัวมีผลต่อการสูบบุหรี่ ดังนั้น บิดามารดา หรือบุคคลในครอบครัว ควรตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว โดยเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตรหลานในครอบครัว

สถิรัตน์ กันทะขมภู (2547) ได้ทำการศึกษาต้นทุนทางเศรษฐศาสตร์จากการป่วยด้วยโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ในภาคเหนือตอนล่างของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินต้นทุนค่ารักษาพยาบาลของผู้ป่วยทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิซึ่งเก็บรวบรวมได้จากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยและญาติจำนวน 600 ราย ที่มารับการรักษาที่โรงพยาบาลพุทธชินราชและโรงพยาบาลศรีสวรรค์ และข้อมูลทุติยภูมิเกี่ยวกับค่ารักษาพยาบาลของผู้ป่วยจากฝ่ายเวชระเบียน การประเมินค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องเนื่องจากการสูบบุหรี่โดยใช้แบบจำลองที่มีสองส่วน ในการวิเคราะห์ซึ่งประกอบด้วยแบบจำลอง Probit และแบบจำลอง Log-Lin ผลการศึกษาพบว่าต้นทุนทางตรง ได้แก่ ต้นทุนค่ารักษาพยาบาลสำหรับผู้ป่วยใน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16,520 บาทต่อรายต่อปี ต้นทุนค่ารักษาพยาบาลสำหรับผู้ป่วยนอก 117,937 บาทต่อรายต่อปี ส่วนต้นทุนทางอ้อม ได้แก่ รายได้ที่สูญเสียไปของผู้ป่วยเนื่องจากขาดงานเพราะการเจ็บป่วย มีมูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3,057.10 บาทต่อรายต่อปี รายได้ของญาติที่สูญเสียไปเนื่องจากการขาดงานเพราะดูแลผู้ป่วยมีมูลค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4,098.90 บาทต่อรายต่อปี ต้นทุนค่าเสียเวลาในการเดินทางและรอรับการตรวจของผู้ป่วยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 767.61 บาทต่อรายต่อปี และต้นทุนค่าเสียเวลาในการเดินทางและรอขณะผู้ป่วยรับการตรวจรักษาของญาติผู้ป่วยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 987.87 บาทต่อรายต่อปี

2.3 กรอบแนวคิดการศึกษา

จากแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้ศึกษาได้นำปัจจัยสำคัญๆที่มีผลต่อพฤติกรรม การสูบบุหรี่ของเยาวชน มาสร้างกรอบแนวคิดการศึกษา ดังนี้

รูปที่ 2.1 กรอบแนวคิดการศึกษา

